

УДК 7.071.1.072.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2025.5.21>**Ракитянська Марія Ігорівна,**

Інститут проблем сучасного мистецтва

Національної академії мистецтва України

ORCID ID: 0009-0004-8175-3385

rakytyanska@mari.kyiv.ua

ОБРАЗ ГЕРБА У ВИСТАВКОВОМУ ПРОЕКТІ «СИМВОЛИ ІДЕНТИЧНОСТІ»

У статті розглядається образ Малого Державного Герба України як частини культурного коду, що протягом століть зазнавав значних трансформацій і нині активно переосмислюється в сучасному образотворчому мистецтві. Особливу увагу приділено тому, як тризуб, один із найдавніших українських символів, функціонує у сучасній візуальній культурі, виконуючи не лише традиційну функцію офіційної атрибутики самої держави, але й роль образу спротиву, сили та єдності українського народу. На прикладі виставкового проекту «Символи ідентичності», представлений у стінах виставкової зали Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України, простежується живий процес взаємодії символу тризуба із суспільною свідомістю. Експозиція демонструє як молоді художники переосмислюють та інтерпретують державний символ, відображаючи в його образі як історичні мотиви, так елементи сучасності, а саме війни. Твори експозиції розкривають символ не лише як графічний знак, а як складний візуальний образ, здатний передавати як емоційний стан суспільства, так і елементи національної пам'яті, досвід боротьби та прагнення свободи.

У цьому контексті виставка стає своєрідним простором діалогу між минулим і сучасністю, де тризуб функціонує як інструмент осмислення історичного досвіду та водночас як каталізатор формування нових культурних сенсів. Через художні інтерпретації тризуб постає як динамічний елемент культурної комунікації, що відображає зміну суспільних настроїв, укорінення нових смислів та формування оновленого відчуття національної ідентичності. Представлені у проекті роботи не лише розширюють традиційне уявлення про державний герб, але й актуалізують його значення в сучасному контексті, підкреслюючи здатність офіційного символу трансформуватися у символ єдності, стійкості й незламності. Таким чином, аналіз експозиції дозволяє виявити, яким чином художні практики сьогодення сприяють зміцненню культурної пам'яті та формують нові способи візуального осмислення української державності в умовах суспільних трансформацій.

Ключові слова: герб, тризуб, символ, ідентичність, сучасне мистецтво, архетип, візуальний наратив, культурна пам'ять.

Rakytyanska Mariia. IMAGE OF THE COAT OF ARMS IN THE EXHIBITION PROJECT 'SYMBOLS OF IDENTITY'

The article examines the image of the Small State Coat of Arms of Ukraine as a component of the cultural code that has undergone significant transformations over the centuries and is now being actively reinterpreted in contemporary visual art. Particular attention is given to how the trident, one of the oldest Ukrainian symbols, functions within modern visual culture, serving not only as an element of the state's official insignia but also as an emblem of resistance, strength, and unity of the Ukrainian people. Using the exhibition project "Symbols of Identity", presented in the exhibition hall of the Modern Art Research Institute of the National Academy of Arts of Ukraine, the article traces the dynamic interaction between the trident symbol and public consciousness. The exposition demonstrates how young artists reinterpret and reimagine the state symbol, embedding within its image both historical motifs and elements of contemporary realities, particularly those shaped by war. The exhibited works reveal the trident not merely as a graphic sign but as a complex visual image capable of conveying emotional states, elements of national memory, the experience of struggle, and the aspiration for freedom.

Within this context, the exhibition becomes a space of dialogue between the past and the present, where the trident functions as a tool for comprehending historical experience and simultaneously as a catalyst for the formation of new cultural meanings. Through artistic interpretations, the trident emerges as a dynamic element of cultural communication, reflecting shifts in social attitudes, the rooting of new meanings, and the formation of a renewed sense of national identity. The works presented in the project not only expand traditional notions of the

state emblem but also highlight its relevance in the contemporary context, emphasizing the ability of the official symbol to transform into a marker of unity, resilience, and steadfastness. Thus, the analysis of the exhibition reveals how current artistic practices contribute to strengthening cultural memory and shaping new approaches to the visual interpretation of Ukrainian statehood under conditions of societal transformation.

Key words: trident, symbol, identity, contemporary art, archetype, visual narrative, cultural memory.

Вступ. З початком повномасштабного вторгнення питання національної ідентичності набули особливої гостроти. Те, що раніше могло здаватися абстрактним, як, наприклад, «що значить бути українцем» – тепер стали частиною сучасної реальності, а сама відповідь потребою для кожного й кожної. Таким чином, у цих трагічних умовах війни символи, зокрема державний герб, почали виконувати не лише традиційну функцію офіційної атрибутики самої держави, але й роль образу спротиву, сили та єдності українського народу. Тризуб став маркером стійкості, символом боротьби за свободу і права на існування української нації. Саме тому, звернення до образу малого державного герба України у сучасному мистецтві та культурних практиках не є чимось випадковим. В українській культурі символічна мова відіграє особливу роль і раніше згаданий тризуб або ж прапор, вишивка чи калина не є просто її атрибутами – навпаки, вони є засобами збереження національної пам'яті та єдності. Вони концентрують у собі історичні переживання, спільні прагнення і духовну силу українського народу.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує виставковий проект «*Символи ідентичності*», представлений у стінах виставкової зали Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України. Проект покликаний візуально осмислити ключові символи української ідентичності, які об'єднують минуле, сучасне й майбутнє. Центральним образом експозиції є тризуб – малий державний герб України, символ спадковості, сили та незламності. Поряд із ним акцентовано роль українського прапора, мови та карти України, що в роботах митців постають як рівноцінні носії культурної пам'яті й національного коду [1, с. 108]. Таким чином, проект дає можливість простежити живий процес взаємодії символу, а саме герба, із

суспільною свідомістю: експозиція демонструє різні інтерпретації герба, які відображають як історичні мотиви або відтворення українського зображального мистецтва, так і мають у своєму зображенні елементи сучасності, а саме війни. Представлені мистецькі інтерпретації не лише переосмислюють традиційне сприйняття державного символу, а й актуалізують його значення як образу національної єдності та самосвідомості в умовах суспільних трансформацій. Саме тому дослідження сприйняття національних символів, зокрема герба, у суспільній свідомості є актуальним і необхідним задля розуміння процесів тих же суспільних трансформацій під час війни.

Метою статті є аналіз інтерпретацій образу герба в сучасному українському мистецтві, зокрема у творах, представлених на виставці «Символи ідентичності».

Матеріали та метод. Образ герба є одним із найважливіших символів, що відіграє значну роль у формуванні суспільної свідомості та національної ідентичності. Тому цілком природно, що до нього завжди була прикута увага багатьох дослідників, які прагнули простежити еволюцію значення цього символу. Саме тому, налічується понад сорок версій походження та тлумачення сутності цього символу, які були поділені на три основні групи: предметну (відображає конкретні риси певного предмета), графічну (передає стилізоване зображення) та філософську (символічно відтворює певну ідею) [1, с. 109]. Так, наприклад, Олександр Федорович Белов [8, с. 6] вважав, що знак герба на срібниках князя Ярослава – це зображення якоря. На його думку, воно не мало релігійного підтексту і могло бути поясненим сучасними обставинами руської держави: торгівлею завдяки річковому судноплавству, що доставляло метал з якого карбувалися гроші. На противагу такому тлумаченню, Олексій

Сергійович Уваров [2, с. 127] вважав, що герб мав і релігійне значення, оскільки поруч із фігурою були зображені хрести, які не можна залишати поза увагою. На його думку, поєднання фігури (тризуба) та хреста можливо порівняти з формою кінцівки скіпетра, що тримає в руці візантійська імператриця Марія. Саме тому, він запропонував таке тлумачення образу герба: фігура (тризуба) є тотожною до скіпетра Марії, що пояснює розміщення хреста над кулькою, а крапки, які були розставлені по всій фігурі – представляють собою перли. Також, О.С. Уваров акцентує увагу на тому, що подібне зображення герба було наслідком наслідування візантійського мистецтва.

Також, були досліджені срібні монети князя Володимира часів Київської Русі, де зображення Т-подібного якоря має тризубий пропорційний вигляд та набирає класичних і постійних для цього знаку форм. Важливо зазначити, що на багатьох варіантах цього типу монет герб увінчується хрестом, який розміщується над центральною деталлю якоря – веретеном, що можливо розглядати як поєднання двох християнських символів [7, с. 43].

Інші дослідники вважають, що головна ідея тризуба полягає у відтворенні числа три, яке в давнину позначали графемою, схожою на сучасну літеру «Ш». Це, в свою чергу, має особливе яскраве вираження у порівнянні образу герба із образом Світового Древа, де присутня ця тривимірність життєвого простору і зв'язка трьох «горизонтальних рівнів», пронизаних єдиним стрижнем, тобто своєрідної моделі Всесвіту і місця людини в ньому. До прикладу, в давньоєгипетській культурі число три ще здавна уособлювало Божественний порядок і асоціювалося з поєднанням двох елементів, що призводило до появи нового, третього [1, с. 108]. За єгипетськими переконаннями світ складається з трьох рівнів (небесного, земного і підземного), а сама людина має в собі три важливих аспекти, як, наприклад, тіло, душу та дух. Окрім цього, древні єгиптяни вірили, що кожне явище, що виникає у всесвіті, має три основні стадії, до яких відносяться

виникнення самого явища, його розвиток й завершення, що утворює замкнений космічний цикл [10, с. 273]. Ідея тривимірності світу простежувалась і в інших індоєвропейських культурах. У ведичній традиції Індії є концепція **трілокі**, тобто три світи: світ богів, земний світ та пекло. У скандинавів, в свою чергу, дев'ять світів, але вони теж згруповані у три яруси, де верхній це Асгард Ванахейм, середній – Мідгарт, а нижній – Хельхейм. У християнстві пізніше ця тривимірна структура світу трансформувалась в уявлення про рай, землю та пекло, тощо.

Ця закономірність чітко простежується у віруваннях давніх народів світу. Так, наприклад, в давньогрецькій міфології триєдність уособлювали Зевс, Посейдон та Аїд як три головні божества, які ділили між собою небо, море і підземний світ. В індуїзмі аналогічний принцип втілено у тріаді Брахми, Вішну та Шиви, яка символізує творення, збереження та руйнування, тобто три фази космічного циклу. Для єгиптян такою священною тріадою були Осіріс, Ісіда та Гор, які уособлювали спадкоємність життя і божественний порядок. У світогляді давніх слов'ян світ також не був простим і лінійним. Вони вірили, що існує три головні рівні буття: Права, Ява та Нава. Це не просто міфічні терміни – це були фундаментальними поняттями, які визначали ставлення людини до світу, до природи і до самих себе. Навіть у християнських вченнях, які сформували духовну основу європейської культури, зберігається принцип троїстості, де асоціюється із поєднанням Бога-Батька, Бога-Сина і Бога-Святого Духа й постає як прояв цілісності та безперервності божественного буття.

Отже, головна сила символу тризуба криється в сакральному числі три, що здавна уособлює гармонію, завершеність та космічний порядок. Трійця або триєдинство супроводжують людство ще від часів зародження перших цивілізацій, адже ще здавна в уявленні людини світ складався з трьох взаємопов'язаних начал. Число три було ключем до гармонії, воно символізувало завершеність: початок, розвиток і кінець; народження, життя і смерть; дух, тіло і душу,

тощо. В цьому й полягає універсальність символу тризуба, який, хоч й у різні епохи набував локальних форм, але при цьому зберігав свою глибинну сутність – відображення єдності через три сили, які походять з єдиної першооснови, тобто з Абсолюту.

Упродовж століть тризуб неодноразово змінював своє значення, але його основна культурна роль залишається й досі сталою та полягає у здатності викликати емоційний відгук і слугувати символічним містком між минулим та сучасністю. З позицій культурології, герб можна розглядати як **знак багаторівневого змісту** [4, с 12]. На рівні форми він є візуальним зображенням, яке має в собі конкретні елементи та кольори, але при цьому на рівні смислу – це архетип, який несе колективні уявлення про державу, народ, силу, честь, свободу. Тобто, сприйняття образу тризуба завжди емоційно-забарвлене і залежить від історичного контексту: у мирний час герб може асоціюватися з гордістю, стабільністю, традицією, а у часи випробувань – із захистом, єдністю, жертівністю. Можна сказати, що образ тризуба набув нової трансформації, ставши таким чином знаком, який суспільство сприймає не лише розумом, а й серцем.

Особливо яскравим прикладом цього є феномен активного звернення до образу тризуба під час кризових ситуацій як в країні, так і в суспільстві: після подій **2014 року** (Революції гідності та початку війни на сході України) тризуб та і загалом державна символіка набули нового, глибшого емоційного звучання. Вони стали не просто офіційними знаками самої держави, а й знаками опору, єдності та віри у свободу. З цього моменту герб перестає бути далеким атрибутом влади – він немов спускається у понівечені протистоянням долоні українців, входячи таким чином у повсякденний простір, зображується на прапорах, одязі, предметах побуту і стаючи частиною візуальної культури та громадського самовираження. Для українського суспільства образ герба став маркером приналежності до української нації, тобто самоідентифікації себе як українця, а також до спільного болю та надії

на світле, краще майбутнє. Але як ми всі наразі знаємо – період випробувань української державності ще не закінчився, тому після подій 2014 року особливої актуальності питання сприйняття герба набуло після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у **2022 році**. Саме в цей період державна символіка, зокрема і герб, закріпились у ролі знака спротиву, образу непохитності та духовного щита. Люди почали використовувати образ тризуба у творчості, волонтерських ініціативах, на фронті (зокрема на патчах) і у містецьких акціях. Таким образом він перетворився на символ живої енергії народу, який творить свою власну, **незалежну** історію.

Результати. Мистецтво відіграє у цьому процесі надзвичайно важливу роль, тому виставковий проект «**Символи ідентичності**» виступає в свою чергу яскравим прикладом того, як сучасні українські митці і мисткині осмислюють і переосмислюють державну символіку. Через художні інтерпретації образу герба вони розкривають багатогранність його сенсів – від історичної пам'яті минулого та сьогодення до відтворення особистих переживань і «голосу» сучасності. Твори, представлені на експозиції, демонструють, що герб може виступати не лише офіційним державним знаком, а й джерелом натхнення, сполукою між мистецтвом і суспільством, візуальним способом для діалогу про ідентичність, свободу і гідність. Саме тому аналіз певної кількості представлених робіт стає не просто оглядом експозиції, а своєрідною спробою **зчитати художню мову сучасних інтерпретацій державного символу** – простежити, як через колір, форму і образ митці передають власне відчуття українськості, історичної пам'яті та духовної сили. Кожен твір, представлений у цьому виставковому проєкті – це візуальний жест, особисте висловлювання, що створює спільне поле роздумів про те, ким ми є сьогодні і як символи допомагають нам залишатися собою у час випробувань.

Серед представлених на виставці робіт особливо вирізняється використання образу «Світового дерева» – символу, який у різних

культурах світу уособлює структуру Всесвіту, зв'язок між небом, землею та підземним світом [7, с. 65]. У контексті української традиції це дерево постає не лише як космічна вісь, а як візуальний символ життя, родової пам'яті та єдності поколінь. Цей образ є одним із найпоширеніших, але ні в якому разі не менш важливим, серед представлених інтерпретацій герба, оскільки «Світове дерево» у цьому контексті трактується крізь призму сучасного бачення і національної ідентичності. У двох представлених роботах композиція побудована навколо вертикальної осі, яка зображена у вигляді стовбура – символу «духовного стрижня» нації. Центром самого дерева є герб, в чомусь графічно змінений та стилізований, але при цьому основний меседж залишається читабельним: національний символ є поєднанням історичної пам'яті минулого, національної боротьби теперішнього і простягнутих паростків, які неодмінно розквітнуть, у майбутнє. Варто відзначити, що візуальне підтвердження майстерно створеної метафори зображено на першій роботі: «Коріння в минулому. Сила в теперішньому. Гілля в майбутньому». Таке рішення шрифтового оформлення тільки підсилює наратив про незнищенність культури, про силу, яка навіть у найтемніші часи продовжує проростати крізь біль і втрати – до світла, до життя, до свободи.

Ще одним яскравим прикладом переосмислення національної символіки у контексті української культури є дві роботи, у яких образ герба постає як жива метафора духовного кореня народу. У першій роботі інтерпретація тризуба поєднана з формою музичного інструмента – бандури, яка уособлює українську пісенну традицію, голос душі та пам'яті. Обрана художником візуальна трансформація нагадує, що символ може звучати, відлунюючись у культурі не лише як знак, але і як музика, яка єднає покоління, а сам герб на представленій роботі ніби виростає з самої мелодії – з української пісні, яка є бездонною душею українського народу.

Друга робота під назвою «Душа землі і волі» створює ще глибше відчуття духовного зв'язку людини із Батьківщиною. Центральним її образом виступає птах, ймовірно соловей, який можна розглянути і як традиційний символ української пісенності, але й як символ свободи – вільного польоту духу. На одному його крилі розквітає колосся пшениці, знаку плодючості, достатку землі та земної сили, а на іншому – грона калини, символу пролитої крові, але також й любові та жіночої краси. При цьому, якщо копнути глибше, то саме три колосся пшениці можуть трактуватися як звернення до трагічних подій з історії України – Голодомору. Хоча закон, який був ухвалений 7 серпня

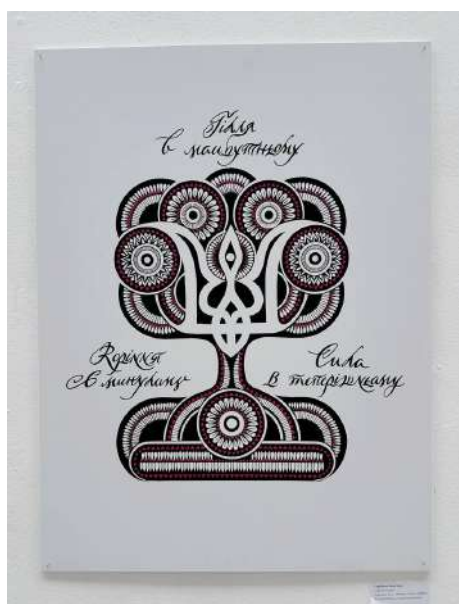

Рис. 1. Горобець Христина, «Дерево нації»

Рис. 2. Горобець Христина, «Дерево життя»

1932 року і який став одним із ключових інструментів винищення української нації, передбачаючи жорстке покарання за привласнення колгоспного майна, і називався «Закон про п'ять колосків», поняття про три стало символічним вираженням, що відображає усю жорстокість репресивної системи того часу. Подібне трактування в свою чергу тільки підсилює образ калини як нагадування про боротьбу за власне існування, повторюючи слова найвідомішого українського не тільки поета, а й одного із символів України: «*Борітеся – поборете*».

Якщо говорити про сучасний контекст, то одним із основних наративів стає тема війни, а з тим і захисту, мужності та боротьби. В одному прикладі тризуб немов покривається пікселем, тим самим трактуючи посил, що як і держава, так і кожний громадянин знаходиться у стані війни. Герб, як символ держави, сам стає військовим, що захищає не лише територію, а й цінності, гідність і свободу українського народу. Також можна розглянути й образне зображення самого військового, оточеного атрибутами війни, де людина, яка стоїть у центрі композиції, стає живим втіленням герба – символом сучасної України, що бореться й водночас тримає на своїх плечах майбутнє цілої нації.

Цікавим і водночас трагічним художнім рішенням є інтерпретація герба як молитви

й пам'яті за загиблими. У наведених для аналізу творах тризуб постає як священний символ скорботи та вдячності військовим за ризик своїм життям задля захисту нації. Авжеж, ці інтерпретації релігійно-забарвлені, а з тим й наповнені глибоким емоційним змістом, де нерозривно поєднані біль від втрат та водночас – духовної єдності та пам'яті тих, хто живе і тих, хто залишився у вічності.

Якщо повертатися до відображення мужності та сили через художні образи, авжеж варто звернути увагу на інтерпретацію національного герба в образі **козака** – усталеного символу волі, честі та боротьби українського народу.

В першій роботі козак зображений на колінах і його поза нагадує давній тортурний ритуал, відомий як «**крила орла**», що використовували вікінги. Обраний візуальний мотив одразу ж набуває подвійного сенсу: з одного боку, це зображення страждання, болю та жертви своїм тілом перед ворогом, а з іншого – підкреслення незламності духу, а з тим і духу нації. Так, герой зв'язаний і зображений на колінах, але якщо придивитися уважніше до деталей – його долоні міцно стиснені від болю, а тіло палає червоним, немов кров, вогнем, заповнюючи все ще живе серце гнівом. Ми бачимо, що тіло може бути зломлене, але навіть найсильніші

Рис. 3. Булана Марія, «Музичний герб»

Рис. 4. Баторшина Марія, «Душа Землі і Волі»

Рис. 5. Комлик Анна,
«Захист Сила Уславлення»

Рис. 6. Автор не зазначений

Рис. 7. Погорецький Назар, «Молитва за волю»

Рис. 8. Петрук Роман, «Пам'ять»

тортури ніколи не зломлять найважливіше – дух нації.

Інша робота подає образ козака більш узагальнено, але ні в якому разі не менш сенсовно-наповнено. Його зображено у графічній, лінійній формі, даючи таким чином можливість художньо «погратися» із стилізованими елементами. Художник вміло використав найбільш характерні елементи образу козака, а саме вуса, утворивши ними впізнаваний силует тризуба, ніби поєднуючи таким чином відомий всім індивідуальний

портрет із державним символом. Такий прийом майстерно підкреслює єдність особистого і колективного: образ козака стає не просто частиною, а прямим втіленням самої України, її сили та нескореності. Тобто можна впевнено сказати, що герб, злитий з рисами обличчя історичного захисника української землі, символізує нерозривний зв'язок людини й держави, а з тим історії та сучасності.

Отже, ці дві представлені інтерпретації хоч і різні за формою, але водночас близькі

за духом, демонструють яким майстерним образом через образ козака художники втілюють архетип воїна-захисника – того, хто тримає на своїх плечах історію та уособлює саму ідею мужності українського народу.

Використання тільки шрифтової композиції як основного мотиву роботи також зазнало активного звертання авторами, які були представлені на виставковому проєкті. Плакат із написом «Спадщина» на жовтому тлі, виконаний синім кольором, вражає своєю лаконічністю та водночас глибоким, продуманим символізмом. Авжеж, поєднання цих двох кольорів, а саме жовтого і синього, моментально викликає асоціацію із українським прапором, а тим самим з державністю, свободою та ідентичністю. Але при цьому центральним художнім акцентом роботи постає літера «Щ», стилізована під тризуб – головний державний символ України. Обране рішення одразу перетворює слово на візуальну форму національної пам'яті, бо слово «спадщина» не просто означає культурний чи історичний спадок – це пряме графічне втілення всіх елементів української культури. Вплітаючи тризуб у структуру слова, автор ніби говорить: державність – це не лише зовнішній атрибут, а частина самої мови, культури, мислення. Герб стає органічною частиною слова, так само як національна свідомість є природною частиною української

ідентичності. Таким чином, плакат постає водночас і простим, і багатшаровим, показуючи, як мінімалістичні засоби можуть нести потужне культурне послання. Його автор через гру кольору, форми шрифту та символу нагадує, що українська спадщина – це не лише минуле, а й живий код нації, який продовжує формувати нас й по сьогодні.

І в останній роботі, але не в останній в експозиції, обраній для аналізу образ герба постає в абсолютно несподіваному, але при цьому в глибокому національному контексті – він складений з овочів, які традиційно використовуються для приготування борщу. Так, на перший погляд ця інтерпретація може здатися побутовою та іронічною, проте за нею криється глибокий сенс у відображенні частини української культури. Згадаймо, наскільки виснажливим і для когось болісним було те, що борщ, як національну страву, намагалися привласнити громадяни країни-агресора і наскільки великим полегшенням і такою крапкою було рішення внесення борщу до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО 1 липня 2022 року. Таким чином, світ немов визнав приналежність цієї страви саме до української культури, що в той же час також перегукується із задумок представленої роботи.

Рис. 9. Поступна Євгенія,
«Тіло в муках – душа в злеті»

Рис. 10. Автор не зазначений

Рис. 11. Сотник Вероніка, «спадщина»

Рис. 12. Шеверєва Анастасія, «Тризуб борщ»

Отже, усі розглянуті твори демонструють, наскільки живим і багатограним може бути образ герба в сучасному українському мистецтві. Герб виходить за межі офіційної символіки, набуваючи таким чином людських, емоційних та навіть філософських вимірів. Перебуваючи у стінах виставкового залу і споглядаючи десятки талановитих робіт глядач бачить як герб може постати як образ пам'яті, молитви, боротьби, музики, побуту чи навіть смаку, але при цьому в кожному випадку він залишається маркером ідентичності, знаком духовної тяглості та культурного єднання. Через художнє осмислення державного символу митці не лише відтворюють історію, а й переосмислюють сучасність, створюючи нові шари значень, у яких відбивається досвід нації, її біль і надія. Таким чином, виставка «Символи ідентичності» стає не просто мистецькою подією, а візуальним простором колективної пам'яті, де герб постає як живий організм – що росте, говорить і продовжує єднати українців крізь час.

Висновки. Виставка «Символи ідентичності» яскраво демонструє, як сучасні українські митці переосмислюють державну символіку, зокрема образ герба, через призму власного досвіду, емоцій та культурної

пам'яті. Художні інтерпретації тризуба у представлених творах перетворюють офіційний знак на живий образ, який може говорити мовою мистецтва – пластичною, метафоричною, іноді болісною, але найголовніше – щирою. У таких інтерпретаціях, як «Світове дерево», символ герба постає не лише як графічна форма, а як метафора духовного кореня нації, здатності рости, розвиватися, але найголовніше – боротися тут і зараз як відстоюючи минуле, так і захищаючи майбутнє. Через поєднання архетипів, народних мотивів, експериментальних технік і сучасних медіа молоді автори створюють нову візуальну мову української культури, у якій герб постає як живий символ свободи, віри й культури.

Отже, аналіз художніх інтерпретацій образу тризуба на виставці «Символи ідентичності» дозволяє зробити висновок, що державний символ стає простором творчого і духовного переосмислення, через який українське суспільство як відновлює зв'язок зі своїми коренями, так і формує нові сенси для власного майбутнього. Герб України у сучасному культурному дискурсі – це не лише знак державності, а й образ пам'яті, сили й надії, що продовжує жити у мистецтві, стаючи таким чином частиною кожного українця й українки.

Література:

1. Альбота С. Символ vs образ: до питання термінологічної варіативності. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 107–110.
2. Бабак І. Історичне значення тризуба як символу України. *Етнічна історія народів Європи*. 2008. Вип. 27. С. 127–129.
3. Белов О., Шаповал Г. Український тризуб: історія дослідження та історичний реконструкт; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Запоріжжя : Дике Поле, 2008. 264 с. : іл.
4. Валєєва А. Е. Символічні тенденції у візуальному мистецтві сучасної України. Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 11–12 листоп. 2021 р. Черкаси : ФОП Гордієнко, 2021. С. 10–13.
5. Герчанівська П. Е. Культурологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За ред. В. І. Панченко. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Університет «Україна», 2006.
6. Денисюк Ж. З. Візуальна комунікація як феномен масової культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 9–14.
7. Дроздик Н. В. Вивчення державної символіки України в освітньому процесі сучасної початкової школи : рукопис кваліфікаційної роботи на здобуття ОР «магістр» спеціальності 013 Початкова освіта / Чернівці : Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича, 2024. 94 с.
8. Карпов В. В. Українська державність в символічному означенні. *Вісник Культури і мистецтва*. 2017. Вип. 12. С. 4–10.
9. Кожем'якіна О. М. Чого хоче картинка : візуальний поворот за доби цифрових медіа. Сучасне українське мистецтво: концепти, стратегії, візуальні практики : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 11–12 листоп. 2021 р. Черкаси : ФОП Гордієнко, 2021. С. 21–23.
10. Собоуцький М. А. Знаки у культурі. Культурологія : Могилянська школа : колективна монографія / наук. ред. М. А. Собоуцький, Д. О. Король, Ю. В. Джулай ; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Каф. культурології. Київ : Олег Філюк, 2018. С. 261–290.

References:

1. Albota, S. (2016). Symvol vs obraz: do pytannia terminolohichnoi variatyvnosti [Symbol vs image: On the issue of terminological variability]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya "Problemy ukrainskoi terminolohii"*, (842), 107–110. [in Ukrainian].
2. Babak, I. (2008). Istorychne znachennia tryzuba yak symvolu Ukrainy [The historical significance of the trident as a symbol of Ukraine]. *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, (27), 127–129. [in Ukrainian].
3. Bielov, O., & Shapoval, H. (2008). Ukrainskyi tryzub: istoriia doslidzhennia ta istorychnyi rekonstrukt [Ukrainian trident: history of research and historical reconstruction]. Zaporizhzhia: Dyke Pole. [in Ukrainian].
4. Denysiuk, Zh. Z. (2022). Vizualna komunikatsiia yak fenomen masovoi kultury [Visual communication as a phenomenon of mass culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, (2), 9–14. [in Ukrainian].
5. Drozydk, N. V. (2024). Vyvchennia derzhavnoi symvoliky Ukrainy v osvitnomu protsesi suchasnoi pochatkovoi shkoly [Study of the state symbols of Ukraine in the educational process of the modern primary school] (Master's qualification thesis). Chernivtsi: Yurii Fedkovych Chernivtsi National University. [in Ukrainian].
6. Herchanivska, P. E. (2006). Kulturolohiia: Navchalnyi posibnyk dlia dystantsiinoho navchannia [Culturology: Textbook for distance learning] (2nd ed., rev. and suppl.). Kyiv: Universytet "Ukraina". [in Ukrainian].
7. Karpov, V. V. (2017). Ukrainska derzhavnist v symvolichnomu oznachenni [Ukrainian statehood in symbolic designation]. *Visnyk Kultury i mystetstva*, (12), 4–10. [in Ukrainian].
8. Kozhemiakina, O. M. (2021). Choho khoche kartynka: vizualnyi povorot za doby tsyfrovyykh media [What the picture wants: the visual turn in the age of digital media]. In *Suchasne ukrainske mystetstvo: kontsepty, stratehii, vizualni praktyky: zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (P. 21–23). Cherkasy: FOP Hordiienko. [in Ukrainian].
9. Sobutskyi, M. A. (2018). Znaky u kulturi [Signs in culture]. In M. A. Sobutskyi, D. O. Korol, & Yu. V. Dzhulai (Eds.), *Kulturolohiia: Mohylianska shkola: kolektyvna monohrafiia* [What the picture wants: a visual shift in the age of digital media]. (P. 261–290). Kyiv: Oleh Filiuk. [in Ukrainian].
10. Valieieva, A. E. (2021). Symvolichni tendentsii u vizualnomu mystetstvi suchasnoi Ukrainy [Symbolic tendencies in the visual art of modern Ukraine]. In *Suchasne ukrainske mystetstvo: kontsepty, stratehii, vizualni praktyky: zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (P. 10–13). Cherkasy: FOP Hordiienko. [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 05.10.2025

Прийнято: 22.10.2025

Опубліковано: 28.11.2025